

**AZƏRBAYCAN
XALQ
RƏQSLƏRİ**

**AZERBAIJAN
PEOPLE
DANCE**

RAVUT BƏHİMƏNİ

RAUF BƏHMƏNLİ

**AZƏRBAYCAN
XALQ
RƏQSLƏRİ**

"ADİLOĞLU" nəşriyyatı
BAKİ-2002

Redaktor: GÜLNAZ ABDULLAZADƏ

Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Tədqiqat və yaradıcılıq işləri üzrə prorektoru, bəstəkar, Fəlsəfə elmləri doktoru, professor.

Rəyçilər: VASİF ADIGÖZƏLOV

Bəstəkarlar İttifaqının İdarə Heyətinin I katibi, Respublikanın xalq artisti, professor.

ƏMİNƏ DİLBAZİ

Respublikanın xalq artisti, baletmeyster - rəqqasə.

ELNARƏ DADAŞOVA

Bəstəkar, Bakı Musiqi Akademiyasının dosenti.

Oxucularımız bu məcmuədə 150 Azərbaycan xalq rəqs nümunəsi ilə tanış olacaqlar. Təqdim olunmuş rəqlər 1983-cü ildən başlayaraq Azərbaycanın bir sıra bölgələrindən toplanmış, professional musiqiçilərin ifasından nota yazılmışdır.

Çox geniş yayılmış oyun havaları ilə yanaşı artıq yaddaşlardan silinməkdə olan rəqlərin olduğu kimi gələcək nəsllə ötürülməsində kitabın böyük əhəmiyyəti olacaqdır. Əsasən, qədim rəqs havalarından ibarət olan bu məcmuə bütün musiqi ictimaiyyəti üçün, Bakı Musiqi Akademiyasının, eləcə də Orta İxtisas Musiqi məktəblərinin tələbələri üçün Azərbaycan xalq musiqisinin öyrənilməsində gərəkli mənbədir. Azərbaycan xalq rəqləri bəstəkarlarımızın yaradıcılığında geniş istifadə olunacaq, rəqs kollektivlərinin repertuarını bəzəyəcəkdir.

0832578653
R ————— sifarişlə
121-2002

© R. Bəhmənli

ÖN SÖZ

“Azərbaycan Xalq Rəqsləri” məcmuəsi çoxillik axtarışların bəhrəsidir. Milli rəqslərimizin toplanması və araşdırılması işinin təməli 1983-cü ildə qoyulmuşdur. Qədim oyun havalarının öyrənilməsində atılan ilk addımlar S.Hacıbəyov adına Sumqayıt Orta İxtisas Musiqi məktəbindəki tələbəlik illərinə təsadüf edir. O illərdə adı dillər əzbəri olmuş, xalq rəqslərimizin mahir ifaçılarından **Əşrəf Əşrəfovun, Şəmsi İmanovun, Həsən Məhərrəmovun, Teyyub Dəmirovun, Məmmədəğa Ağayevin** qramofon vallarını əldə etmək, onların ifa etdikləri rəqs havalarını dinləmək gələcəkdə bu sahənin daha dərinə öyrənilməsinə təkan verirdi.

Sumqayıt Orta İxtisas Musiqi məktəbində “Azərbaycan xalq çalğı alətləri ilə tanışlıq” fənnindən dərs deyən, ifaçılıq sənətində öz yeri və öz yolu ilə tanınan nəfəs alətlərinin virtuoz ifaçısı **Ələkbər Əsgərov** haqqında xüsusi qeyd olunmalıdır. Ələkbər müəllimin istər radio və televiziya ilə çıxışı, istərsə də toy şənliklərindəki ifası bütün musiqiçilərin diqqətini cəlb edirdi. Çünki Ələkbər Əsgərov sənəti o dövrdə Respublikamızın ərazisində yaşayan, Azərbaycan xalq rəqslərimizi səsləndirən bir sıra erməni musiqiçilərinin ifasını çox geridə qoyaraq Azərbaycanın ifaçılıq sənətini zirvələrə ucaltmışdır. Onun ifa etdiyi “*Vəğzəli*”, “*Uzundərə*”, “*Mirzəyi*”, “*Qazağı*”, “*Keçiməməsi*”, “*Şalaxo*”, “*Qaytağı*” rəqsləri bu gün də təkrar olunmazdır.

1983 - 1985-ci illər tanınmış xanəndə **Qaraxan Behbudovun** dəvətindən sonra Azərbaycan Konsert Birliyindəki fəaliyyətlə, qastrol səfərləri ilə yadda qalmışdır. Qaraxan müəllimin rəhbərlik etdiyi ansamblın tərkibinə daxil olmaq gələcəkdə muğam dəstgahlarının, xalq mahnı və təsniflərinin, eləcə də diringi və xalq rəqslərimizin daha mükəmməl ifasına nail olmağa zəmin yaradırdı. Ansambl Azərbaycanın bir çox rayonlarında (Saatlı, Sabirabad, Kürdəmir, Ağsu, Ucar, Göyçay, Ağdam, Füzuli, Qubadlı) qastrol səfərlərində olmuşdur. Bu səfərlərdən ikisi daha yadda qalandır.

1984-cü ilin iyun ayında Qubadlı rayonunun Mirlər kəndində geniş proqramla çıxış edərkən konsertin sonunda tamaşaçıların xahişi ilə 48 yaşlı kənd sakini İdris kişi səhnəyə qalxdı. O özü ilə gətirdiyi qara zurnada qədim bir rəqs ifa etdi. Onun musiqisi çox ürəyə yatımlı idi. Konsertdən sonra İdris kişi ilə söhbət etdikdə məlum oldu ki, bu qədim rəqsin adı “**Təhməzi**”dir. Rəqsi öyrənib nota yazmaq məqsədilə İdris kişiye müraciət etdikdə o, məmnuniyyətlə razı oldu və çox səbrlə rəqsi bir neçə dəfə təkrar ifa etməklə onun nota yazılmasına imkan yaratdı.

Yadda qalan səfərlərdən ikincisi Kürdəmir idi. Bu səfərin mühüm əhə-

miyyət kəsb etməsinin səbəbi zurna və balamanın çox mahir ifaçısı. Əməkdar Mədəniyyət İşçisi adına layiq görülmüş Həsərət Hüseynovla görüş idi. Ansamblın görüşünə gələn və konsertdə iştirak edən bu böyük el sənətkarı Qaraxan müəllimin ünvanına xoş sözlər söylədi, ansambla yeni-yeni səhnə uğurları arzuladı. Bu görüş taleyin qisməti idi. Konsert qurtardıqdan sonra səmimi söhbət əsnasında gənc bir ifaçının onunla yaxından tanış olmaq, xalq rəqslərimiz haqqında deyəcəklərini bilmək, ifasında ceyun havaclarını dinləmək istəyini görən Həsərət müəllim bu arzusunun gerçəkləşməsinə şərait yaratdı. Belə bir görüş artıq ertəsi gün 1984-cü il avqust ayının 18-də Kürdəmir şəhər Mədəniyyət Evinə baş tutdu. Bu səmimi insanın qonağı olmaq, onun fantastik ifasını eşitmək, Həsərət Hüseynov sənətinin seyrini duymaq böyük xoşbəxtlik idi. Onun ifasında səslənən qədim xalq rəqsləri əvvəlcə maqnitofon lentinə yazılmış, sonrakı illərdə nota köçürülərək məcmuəyə daxil edilmişdir. Bu rəqslər aşağıdakılardır:

"Hacıcan", "Cığatayı", "Kömürtəpə", "Qaryağdı", "Kəndiri", "Cıdır", "Sarı başlıq", "Ağırlama", "Qədim şəşəngi", "Zorxana", "Atlanma", "Musaxanı".

1989-cu ilə kimi artıq 20-dən çox xalq rəqsi toplanmışdır. Sonra bir müddət bu işə ara verilsə də, 1993-cü ildə artıq Bakı Musiqi Akademiyasının tələbəsi olarkən yenidən davam etdirilmişdir. Bu dəfə də atılan ilk addım uğurla nəticələndi. 1993-cü il mart ayının 4-də Qobustan rayonunun Duvanni qəsəbəsində yaşayan, məşhur zurna və balaman ifaçısı Əli Kərimovun (1874 - 1962) ən istedadlı tələbələrindən olan İzzətəli Zülfüqarovla görüş bütün ümidləri doğrultdu. Belə ki, onun ifasından çoxlu sayda rəqs musiqisi maqnitofon lentinə yazıldı və bu rəqslərin adları haqqında məlumatlar əldə olundu. Sonradan nota köçürülən həmin rəqslərdən "Kəsmə", "Heyva gülü", "Çervon", "Bənövşə", "Xurcun", "Şamaxı", "Bağdagülü", "Alma gülü", "Yasəmən", "Nilufəri", "Gəlin havası", "Cığ-cığa", "Əfruzə", "Müşkü", "Pambığı", "Səlvəri", "Çəhrayı", "Narinci", "Tamara", "Pişro", "Balışı", "Sima", "Şamama", "Üç barmaq", "Pəhləvani", "Məxməri", "Çəmən", "Aysadı", "Mehribanı" məcmuəyə daxil edilmişdir.

/1995-ci il xalq rəqslərimizin toplanmasında ən məhsuldar illərdən oldu. Qaradağ rayonu Sahil qəsəbəsindəki 28 saylı Uşaq Musiqi məktəbində müəllimlik fəaliyyəti məhz həmin ildən başlandı. Artıq uzun illər bu məktəbdə işləyən mahir qarmon ifaçısı, bacarıqlı müəllim Əsgər Əsgərəliyevlə tanışlıq görülməmiş işdə mühüm nəticələrin əldə olunmasına səbəb oldu. Bakının Qobu kəndində anadan olmuş, hal-hazırda Lökbatan qəsəbəsində yaşayan 51 yaşlı Əsgər müəllim xalq arasında tanınmış sənətkarlardan sayılır. Hələ cavan yaş-

larından müxtəlif rəqs kollektivlərində çalışmış bu mahir ifaçı milli rəqslərimizin dərin bilicilərindəndir. Oyun havalarının toplanması işinə köməklik göstərəcəyinə məmnuniyyətlə razılıq verən Əsgər Əsgərəliyevin ifasından bir ilə yaxın müddət ərzində 90-dan çox xalq rəqsi nota yazılmışdır. Onlardan "Azərbaycan", "İnnabi", "Dilican", "Naz eləmə", "Xançobanı", "Qafqazı", "Tərəkəmə", "Tiflisi", "Darçını", "Lələ", "Naz-nazı", "Yaqutu", "Altı nömrə", "Nabat xanım", "Brilyantı", "Qızıl gül", "Qıtqılıda", "Uzundərə", "Toy", "Şağani", "Novruzgülü", "Şəlalə", "Reyhani", "Züleyxa", "Ulduz", "Keçiməməsi", "Şalaxo", "On dördü", "Qazağı", "Qəşəngi", "Bakı", "Səməni", "Yaylıq", "Duy-duy", "Xalabacı", "Aşxabadı", "Matanı", "Zibəndə", "Şərur", "Turacı", "Dərvişi", "Qusar-çay", "Kintovarı", "Mixəyi", "Çanax qala", "Çıraq qala", "Məhərrəmkənd", "Qars", "Mərcani", "Mirvari", "Çay dərəsi", "Yüz biri", "Beşaçılan", "Dərbəndi", "Almazı" daha qədim tarixə malik olan rəqslərdəndir.

✓Bakı Musiqi Akademiyasının kitabxanasından əldə olunmuş Elmlər Akademiyası Memarlıq və İncəsənət İnstitutu tərəfindən "Elm" nəşriyyatında 1981-ci ildə çap olunmuş "Azərbaycan Xalq Musiqisi" kitabı musiqi folklorumuz haqqında zəngin məlumatlar açıqlayır. Kitabın 17-ci səhifəsində yazılır: "M.Maqomayevin əlyazmaları arxivində 300-dən artıq Azərbaycan xalq musiqi əsərləri nümunəsi saxlanmışdır. Bu yazıların bir hissəsi qaralama şəklindədir. Xalq mahnı və rəqs musiqisinin 100 nümunəsi "Azərbaycan Xalq Yaradıcılığı" (əlyazması) məcmuəsinə daxil edilmişdir". Bu məlumatla bağlı əlyazmalar arxivinə edilən müraciət yenə də öz bəhrəsini verdi. Buradan 8 xalq rəqsinin not musiqisi əldə olundu. Məcmuəyə daxil olan bu rəqslər aşağıdakılardır:

"Ənzəli", "Naxçıvanı", "Taciri", "Əndican", "Həngamə mey", "Şuşa", "Səlamı".

1996-cı ildə Radio və Televiziya Şirkətinin nəzdində fəaliyyət göstərən Nəriman Əzimovun rəhbərlik etdiyi S.Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestrində çalışan nəfəs alətləri ifaçısı Bəhrüz Zeynalovdan bir neçə rəqs toplansa da, məcmuəyə yalnız bir rəqs — "Cəngi" daxil edilmişdir.

Qədim xalq rəqslərimizin adları haqqında, onların yaranma tarixi haqqında məlumatların əldə olunmasında 80 illiyini bu yaxınlarda qeyd etdiyimiz, rəqs sənətinin inkişafında böyük zəhmətləri olan nəcib, mehriban insan. Azərbaycanın xalq artisti, baletmeyster - rəqqasə Əminə Dilbazinin zəhməti əvəzsizdir. 1996-cı ildə Əminə xanıma müraciət etdikdə o, toplanmış xalq rəqslərini böyük maraqla, çox diqqətlə dinlədi və sonra məmnuniyyətlə kömək edəcəyini bildirdi. O vaxtdan da çox böyük həvəslə öz yardımını göstərmişdir. Bu

günə kimi toplanmış 150 xalq rəqsi haqqında Əminə xanımın öz fikrini bilmək daha maraqlıdır:

“Azərbaycan incəsənətinin əsas və qədim sahələrindən sayılan rəqs sənəti milli musiqi mədəniyyətimizin ən zərif incilərindəndir. Bu sənətin daha da yüksək zirvələrə ucalması qədim zamanlardan bu günə kimi qorunub saxlanılan, hər birinin ayrı-ayrılıqda, özünün ifa tərzı baxımından yadda qalan milli rəqslərimizin inkişafı ilə bağlıdır.

Xalqımızın adət-ənənəsini, məişətini, estetik zövqünü, qəhrəmanlığını, sevincini və s. özündə təcəssüm etdirən xalq rəqsləri tarixin bütün dövrlərində çox sürətlə inkişaf etsə də onların toplanması və araşdırılmasında görülən işlər qənaətbəxş olmamışdır. Bu səbəbdəndir ki, daha qədim tarixə malik olan bəzi rəqslərimiz yaddaşlardan silinmək təhlükəsindədir. Bunun üçün qədim xalq rəqslərimizin toplanması, tədqiq olunması və nəhayət gələcək nəsllə çatdırılması işi bundan sonra da davam etdirilməlidir.

Rauf Bəhmənlinin “Azərbaycan Xalq Rəqsləri” adlı kitabı haqqında söz demək mənim üçün çox xoşdur. Sevindirici haldır ki, gözəl ifaçı olmağı ilə yanaşı folklorçuluğa meyl göstərən Rauf Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrində olmuş, bir çox xalq ifaçıları ilə görüşmüş və nəticədə 150 Azərbaycan xalq rəqs nümunəsini toplamaqla böyük və məsuliyyətli bir işin öhdəsindən gəlmişdir.

Azərbaycan xalq rəqslərinin yaranma tarixi və ifa tərzı ilə maraqlanan Rauf 1996-cı ildə mənə müraciət edəndə, doğrusu çox sevindim. Çünki milli rəqslərimizin toplanmasına ehtiyac vardı. Bu işdə böyük məmnuniyyətlə ona öz köməkliyimi göstərdim. Bu mənim həm sənətkarlıq, həm də vətəndaşlıq borcum idi. Məni sevindirən başqa bir cəhət də budur ki, xalqımızın folklorunu, Azərbaycanın milli rəqslərini arayıb üzə çıxarmaq, onların yaranma tarixini və digər ifadə üsullarını təhlil etmək məhz gənc nəslin öhdəsinə düşür. Deməli, Azərbaycanın milli musiqi mədəniyyəti etibarlı əllərdədir.”

Milli rəqslərimizin düzgün nota yazılması onların ifası baxımından, musiqi dilinin sadə və aydın ifadə olunması cəhətdən böyük yaradıcılıq məharəti tələb edirdi. Bu səbəbdən Bakı Musiqi Akademiyasının dosenti, hamımızın sevimlisi bəstəkar Elnarə Dadaşovaya müraciət olunmuşdur. Elnarə xanım rəqslərin not yazısını nəzərdən keçirmiş və öz dəyərli məsləhətlərini bildirmişdir. Məcmuə haqqında çox yüksək fikirdə olan bəstəkarın ürək sözlərini bilmək daha maraqlıdır:

“Azərbaycan xalq rəqslərinin çox qədim tarixə malik olması faktı dənılmazdır. Qobustanın qayaüstü rəsmlərində əl-ələ verib rəqs edən insan

təsvirləri Azərbaycan rəqsinin qədim tarixini bütün dünyaya bəyan edir. Tarix boyu rəqlərimizin Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafındakı rolunu həqiqi mənada dəyərləndirmək, qoruyub saxlamaq, gələcək nəsillərə olduğu kimi çatdırmaq biz musiqiçilərin və xoreoqraf-rəqqasların borcudur.

Rauf Bəhmənli xalq arasında peşəkar musiqiçilərin ifasından topladığı 150 xalq rəqsini nota köçürüb. Not yazısında rəqlərin musiqi dili çox aydın, sadə və yadda qalan tərzdə ifadə olunmuşdur. Çox zəngin alınan bu toplu həm bəstəkarlar, həm də qədim xalq rəqlərinin tədqiqatçıları üçün əsl tapıntı, əvəzsiz mənbədir.

Rauf Bəhmənlinin Bakı Musiqi Akademiyasında təhsil aldığı illər mənim xatirimdədir. Ona dərs dediyim illərdə özünün ciddiliyi və peşəkarlığı ilə tələbə həmkarlarından seçilərdi. Özünə qarşı çox tələbkar, təvazökar insan kimi yadda qalan Rauf bu nailiyyətlərinə görə biz müəllimlərin hörmətini qazanmışdır. Mənim ona arzularım budur ki, yorulmadan xalqımızın maariflənməsi yolunda əzmlə çalışsın, bundan da dəyərli məcmuələr, elmi araşdırmalar üzə çıxarsın. Bu işlər üçün onda həm qabiliyyət, bacarıq, həvəs, həm də əsl azərbaycanlı iradəsi var."

Azərbaycan folklor musiqisinin ən geniş yayılmış növlərindən sayılan xalq rəqlərimizin toplanmasında, musiqi dilinin aydın ifadə olunmasında, rəqlərin oyun tərzı və yaranma tarixi haqqında məlumatların əldə olunmasında və ən nəhayət kitabın işıq üzı görməsində böyük zəhməti olan sənətkarlarımıza öz dərin təşəkkürümü və minnətdarlığımı bildirirəm.

Rauf Bəhmənli

AZƏRBAYCAN XALQ RƏQSLƏRİNİN İNKİŞAFI TARİXİNDƏN

Azərbaycan xalq musiqisi çoxəsrlik tarixə malikdir. Şifahi ənənəvi sənət kimi öyrənilən folklor musiqimiz əsrlərdən bəri inkişaf etdirilmiş, yeni çalılarla zənginləşdirilmiş, istedadlı musiqi ifaçılarımız tərəfindən nəsildən-nəsilə ötürülərək bu günə kimi qorunub saxlanılmışdır.

Azərbaycan xalq musiqisinin çox geniş yayılmış növlərindən biri də rəqslərdir. Mədəniyyət incilərimizdən sayılan rəqs sənəti qədim dövrlərdən zamanəmizə kimi yaşayaraq xalqımızın adət-ənənəsini, insanların ictimai həyat tərzini, məişətini, estetik zövqünü özündə əks etdirmişdir.

Azərbaycan xalq rəqslərinin dərin kökləri haqqında bizə bir sıra mənbələr, tarixi ərazilər və arxeoloji qazıntılar mühüm məlumatlar açıqlayır. Məsələn, Qobustan ərazisindəki qayaüstü təsvirlər, əzəmətli "qaval-daş", Naxçıvan ərazisində Gəmiqaya dağındakı şəkillər sübut edir ki, rəqslərimizin tarixi çox qədimdir. Arxeoloji qazıntılar, tarixçilərimizin illərlə apardıqları elmi axtarışlar Azərbaycanda mərasim rəqsi sayılan "Yallı"nın yaranma tarixini eramızdan əvvəl V minilliyə aid edir.

Tarixdən məlum olduğu kimi uzun əsrlər boyu Azərbaycanda atəşpərəstlik hökm sürmüşdür. Odun gücünə inanan ibtidai insanlar müxtəlif mərasimlərlə bağlı tonqallar yandırır, odun üstündən tullanar, dəstə-dəstə, qrup halında tonqal ətrafında dövrə vurur, əl-ələ verib müxtəlif mahnı və rəqslər ifa edərmişlər. Bu adət-ənənə indi də icra olunur. Keçmişdə günəşi, ayı, küləyi, odu və suyu müqəddəs sayan insanlar indi də baharın (Novruzun) gəlişini təntənə ilə qeyd etmək üçün bayram gününə kimi dörd çərşənbənin (su, od, torpaq, külək) hər birində tonqallar qalayır, əl-ələ verib od ətrafında dövrə vura-raq yallı gedirlər. Heç təsadüfi deyil ki, Azərbaycanda "Yallı"nın 200-ə yaxın növü vardır. (Naxçıvanda 100-dən çox, Şəkidə 80-ə yaxın).

Qərinələr ötdükcə insan təfəkkürünün sürətlə inkişafı, bəşər tarixində baş verən mürəkkəb proseslər insanların dünya görüşünün zənginləşməsinə, xalqın həyatında müxtəlif dövrlərlə bağlı yeni-yeni ənənələrin yaranmasına gətirib çıxarır. Din uğrunda, hakimiyyət uğrunda əsrlərlə aparılan qanlı müharibələr, mərd igidlərimizin döyüş meydanlarında göstərdikləri qəhrəmanlıq,

feodal dövrünün özünəməxsus qanunauyğunluqları, Azərbaycan ərazisindəki xanlıqlar, saray personajları, at yarışları, pəhləvanların, kəndirbazların müxtəlif tamaşaları, toy mərasimləri, bir çox bayram və el şənlikləri rəqslərimizin yaranmasına çox böyük təsir göstərmiş və onların əsas mövzusunə çevrilmişdir. Tarixi hadisələrin bu cür ardıcıl gedişatı ayrı-ayrı dövrlərdə müxtəlif adda, rəngarəng, bir-birindən gözəl musiqiyə malik yeni rəqslərin meydana gəlməsinə səbəb olmuşdur.

Oxucularımıza təqdim etdiyimiz bu məcmuə 150 Azərbaycan xalq rəqsinin not musiqisini özündə əks etdirir.

AZƏRBAYCAN XALQ RƏQSLƏRİNİN ADLARININ YARAN- MASI HAQQINDA

Müxtəlif xarakterə, oyun tərzinə, mövzu və məzmunu, aydın musiqiyə malik olan Azərbaycan xalq rəqsləri adlarının mənasına görə bir neçə qrupa bölünür:

- I Azərbaycanın tarixi ərazilərinin adları ilə bağlı rəqslər.
- II Gül-çiçək, bitki adları ilə bağlı rəqslər.
- III Daş-qaş, zinət və bəzək əşyalarının adları ilə bağlı rəqslər.
- IV Əmək və təsərrüfatla bağlı məişət rəqsləri.
- V Qəhrəmanlıq və igidlik timsallı rəqslər.
- VI Bayramlar və el şənlikləri ilə bağlı rəqslər.
- VII Müxtəlif mərasimlərlə bağlı rəqslər.
- VIII İnsan adları ilə bağlı rəqslər.
- IX Məzəli rəqslər.

I. Azərbaycanın hər yerində xalq rəqslərimiz sevilə-sevilə ifa olunur. Bu rəqslərdən hər biri müəyyən dövrdə, hansısa bir tarixi ərazidə yaranmışdır. Bəzi rəqslər yarandığı ərazinin adı ilə, bəziləri isə bu ərazilərdə olan müəyyən yer (*qala, çay, bulaq, dərə, təpə və s.*) adları ilə adlandırılmışdır.

Məcmuəyə 31 belə rəqs daxildir:

"Azərbaycan", "Dilican", "Qafqazı", "Tiflisi", "Nuxa/Şəki", "Naxçıvanı", "Uzundərə", "Ənzəli", "Şamaxı", "Şagani", "Əsgəranı", "Qazağı" (2 variantda), "Bakı", "Sabirabadı", "Aşxabadı", "Şərur", "Qusar-çay", "Çanax qala", "Məhərrəmkənd", "Qars", "Kömürtəpə", "Çay dərəsi", "Müğan buluğu", "Şuşa", "Dağıstan", "Çırağ qala" (2-variantda), "Dərbəndi", "Əndican", "Dəhnə".

Bu adları çəkilən rəqslərdən bəzilərinin tarixi ərazisi bizə çox tanışdır. Çünki bu adlar Azərbaycanda hansısa bir bölgənin, rayon mərkəzinin adıdır. Lakin elə rəqslər də var ki, onların adları qonşu dövlətlərin yaşadığı əraziləri ilə bağlıdır.

Yuxarıda adları çəkilən bəzi rəqslər haqqında qısa da olsa məlumat verməyi özümüzə borc bilirik.

"Ənzəli" (№ 30) --- hal-hazırda Cənubi Azərbaycan ərazisində böyük liman şəhərinin adıdır. Qədimdə bu şəhər Pəhləvi adı ilə tanınmışdır.

"Məhərrəmkənd" (№ 83) — Dağıstan ərazisində rayon mərkəzinin adıdır.

"Çanax qala" (№ 82) — İstanbulda çox tanınmış qala adıdır.

"Dəhnə" (№ 150) — Şəkidə kənd adıdır. Kənd böyük olduğundan iki

yerə bölünmüşdür: Aşağı Dəhnə, Yuxarı Dəhnə.

“Aşxabadı” (№ 66) — Türkmənistan Respublikasının paytaxt şəhərinin adıdır.

“Əndican” (№ 128) — Özbəkistan Respublikasının ərazisində yerləşən Fərqanə vadisində şəhər adıdır.

“Əsgəranı” (№ 45) — Dağlıq Qarabağ ərazisində Şuşa ilə Xankəndi arasında rayon adıdır.

“Kömürtəpə” (№ 88) — Bakı yaxınlığında geniş bir ərazini tutan təpə adıdır. Burada çoxlu neft buruqları olduğundan torpaq mazutu canına çəkmiş, təpəni qara rəngə boyamışdır. Ona görə də bu ərazi Kömürtəpə adlanmışdır.

“Şağani” (№ 40) — Bakı kəndlərindən birinin adıdır. Toy, bayram əhval-ruhiyyəli bu rəqs 20-ci illərdən başlayaraq “Şampani” kimi də adlanmışdır.

“Dilican” (№ 3) — Göyçə mahalında Göyçə gölünün şimalında rayon mərkəzidir.

“Uzundərə” (№ 26) — Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ ərazisində Ağdamla Göytəpə kəndi arasında dərə adıdır. Elat adlanan köçəri tayfa mal-qarasını yaylağa çıxararkən məhz bu dərədən keçərmiş. Dərənin yolu uzun olduğundan köçərilər yolüstü burada dincələrmişlər.

II. Azərbaycanın çox gözəl təbiəti var. İstər coğrafi mövqeyi, iqlimi, istərsə də suyu, torpağı Vətənimizi təkrarolunmaz, əsrarəngiz bir diyara çevirmişdir. Bu cənnətin qapılarını üzümüzə açan gözəlliklərdən biri də təbiətin bizə bəxş etdiyi buki və gül-çiçək aləmidir.

Bu ürəkaçan gözəlliklərdən həzz alan xalqımız hər gülün, hər çiçəyin adına rəqs yaratmışdır. Oxucularımız məcmuədə belə rəqslərdən 15-i ilə tanış olacaqlar. Bu rəqslər aşağıdakılardır:

“İnnabi”, “Darçını”, “Heyva gülü”, “Lalə”, “Qızıl gül”, “Bənövşə”, “Novruzgülü”, “Reyhani”, “Alma gülü”, “Alça gülü”, “Yasəmən”, “Mixəvi”, “Məxməri”, “Pambığı”, “Dağ çiçəyi”.

Öz dövrünün ən istedadlı musiqiçilərindən olan, zurna və balamanın mahir ifaçısı Əli Kərimov (1874 - 1962) haqqında oxucularımıza məlumat verməyi özümüzə borc bilirik. Belə ki, bu ölməz sənətkarın yaratdığı rəqsləri Azərbaycanda uşaqdan böyüyə hamı sevir. Bu el havalarından məcmuəyə aşağıdakı rəqsləri daxil etmişik:

“Bənövşə” (№ 22), “Çəmən” (№ 141), “Yasəmən” (№ 71), “Heyva gülü” (№ 12), “Alça gülü” (№ 68), “Alma gülü” (№ 42), “Mehribani” (№ 149), “Səlvəri” (№ 96), “Çəhrayı” (№ 103), “Sima” (№ 118), “Məxməri” (№ 135), “Əfruzə” (№ 94).

Şamaxının Kalva kəndində anadan olmuş Əli Kərimov gözəl Şirvan torpağının suyundan dadmış, havasını udmuş, təbiətin gözəlliyi qarşısında duruş gətirə bilməyib öz yaratdığı rəqslərdə gülləri, çiçəkləri tərənnüm etmişdir.

III. Qədim dövrlərdən bəri bahalı daş-qaşlar, eləcə də qiymətli metallardan hazırlanmış zinət əşyaları Azərbaycan xalqının məişətində çox geniş istifadə olunmuşdur. Qadınların istifadə etdikləri bu bəzək əşyaları onların daha da yaraşıqlı, cazibəli görünməyinə təsir göstərmişdir. Feodal dövrünün saray xanımları isə aşağı təbəqədən olan qadınlardan seçilmək üçün çox qiymətli zinət əşyalarından istifadə edərtilər. Üstü cürbəcür daş-qaşlarla bəzədilmiş silsilələr, cıqqa və sırğalar, sinəbəndlər, çəçik və qolbağlar, bilərzik və bazu-bəndlər, üzüklər və kəmər belə bəzəklərdəndir. Qadın gözəlliyini və milli geyimlərimizin ornamentini əks etdirən bəzək əşyaları ilə bağlı xalqımız bir sıra rəqslər yaratmışdır. Onlardan bir neçəsi məcmuəyə daxil edilmişdir:

"Brilyantı" (№ 18), *"Çervon"* (№ 19), *"Yaqutu"* (№ 23), *"Mirvari"* (№ 44), *"Onluq"* (№ 58), *"Mərcanı"* (№ 85), *"Almazı"* (№ 133), *"Zümrüdü"* (№ 145).

Bu rəqslərdən bəziləri haqqında qısa məlumat veririk.

"Çervon" - "Qızıl pul" adıdır. Orta templi qadın rəqsidir.

"Mirvari" - boyuna taxılan inci adıdır. Tez tempə malik qadın və kişilərin rəqsidir. Azərbaycanın bəzi bölgələrində rəqsin başqa bir adına da rast gəlirik. Rəqs *"Çatdadım"* kimi də tanınır. Bu söz yorulmaq mənasında işlədilib. Yaranma tarixini belə söyləyirlər ki: artıq yaşlı nəslin nümayəndəsinə çevrilmiş, lakin cavanlığından çox gözəl rəqs edən kənd sakinlərindən biri hələ də toy şənliklərində ifa olunan tez tempə malik rəqsləri sürətlə, yorulmadan ifa edərmiş. Çox cavanlar onu yormağa çalışmışlar, lakin heç kəs bunu bacarmamışdır. Qocanı oyunda üstələməyə söz verən gənclərdən biri axırda o qədər yorulur ki, rəqsi saxlatdırıb deyir: - "Adə, dayan! Mən çatdadım ki!.."

"Onluq" - "Qızıl pul" adıdır. Qadın geyimlərindən "kürdü"nin yaxasına vurulan zinət əşyasıdır. Hal-hazırda "Süleymanı" kimi tanınmış bu rəqs *"Onluq"* adını itirmişdir. Qədimdə çox populyar olan *"Onluq"* rəqsini dahi bəstəkarımız Üzeyir Hacıbəyov özünün "Arşın mal alan" operettasında "Süleyman ilə Asyanın rəqsi" kimi istifadə etmişdir. Sonralar bu əsər bütün dünyada məşhurlaşmış, həmin bu rəqs isə not yazısında *"Asyanın rəqsi"*, el arasında isə *"Süleymanı"* kimi şöhrət tapmışdır.

IV. Tarixdən bizə məlumdur ki, uzaq keçmişdə Azərbaycan ərazisində çoxlu sayda qədim tayfalar yaşamışdır. Bu tayfalar köçəri həyat tərzini sürmüş, heyvandarlıqla məşğul olmuş, öz yaşayışını təmin etmək üçün mal-qarasını yayda yaylağa, qışda qışlağa aparmaqla təsərrüfatını genişləndirmişdir. Xalq

rəqslərimizdən "Tərəkəmə" (№ 9), "Köçəri" (№ 142), "Ovşarı" (№ 131) məhz bu qədim tayfaların adları ilə bağlıdır. Tərəkəmələrin həyat tərzini əks etdirən digər rəqslər daha maraqlı məzmunla malikdir. Kollektiv təsərrüfatla bağlı süd sağımı, yun qırımı, eləcə də qoyunçuluğun inkişafında çobanların əməyi bu rəqslərdə bütövlüklə öz əksini tapmışdır. "Xançobanı" (№ 7), "Keçiməməsi" (№ 46), "Çobanlar" (№ 57), "Çobanı" (№ 109), "Kolxo-zu" (№ 36) havaları belə rəqslərdəndir.

"Köçəri" — qədim tayfa adıdır. Rəqsin musiqisi — yallı musiqisidir. İki hissəlidir. 1-ci hissə orta, ikinci hissə isə tez tempdə ifa olunur. Bu yallı musiqisi Naxçıvan ərazisində yaransa da, indi Azərbaycanın hər yerində çox sevilən rəqs kimi mövcuddur.

"Ovşarı" — qədim tayfa adıdır. Musiqisi, əsasən yallı musiqisidir. Hal-hazırda Ağcabədi rayonu ərazisində "Ovşarlar" adlanan xalq yaşayır.

"Çobanlar" — kütləvi xalq rəqslərindəndir. Rəqsin oyun tərzində cəld, ritmik hərəkətlərlə müşayiət olunur. Rəqsdəki çobanların güləşmə və çomaq döyüşü fraqmentləri sağlamlığın, gümrahlığın rəmzidir. Rəqsin əsas atributları çobanların əynindəki qoyun dərisindən olan gödəkçə, çoban papağı, tütək və çomaqdır. Rəqs temperamentli hərəkətlərlə yanaşı məzəli hərəkətlərlə də zəngindir.

"Xurcun" — xalqın məişətində istifadə olunan vasitələrdən birinin adıdır. Çox maraqlı yaranma tarixi vardır. Kənddə yaşayan qoca bir kişi yoldaşı ilə birgə hamı kimi təsərrüfatla məşğul olur. əldə etdiyi məhsulu satıb, özlərini dolandırır. Yağı, pendiri ata yükləyib xurcunlarla dolu bazara yollanan kişi mallarını satıb evə qayıdanda boş xurcunu əlində oynada-oynada yoldaşına şad xəber gətirir.

V. Azərbaycan xalqı qəhrəman xalqdır. Əsrlər boyu hücum və basqınlara məruz qalan xalqımız heç zaman ruhdan düşməyərək bu basqınlara mərdliklə sinə gərmiş, qəhrəmanlıq göstərmiş, gücünü, qüvvəsini səfərbər edib son nəticədə döyüşdən qalib çıxmışdır. Azərbaycanın azadlığı və istiqlaliyyəti uğrunda canını qurban verən Cavanşir, Babək, Koroğlu, Nəbi kimi xalq qəhrəmanlarımız vardır. Düşmən üzərində çalınan hər bir qələbə, zəfər böyük xalq bayramlarına çevrilmişdir. Bu tarixi yaşatmaq üçün xalqımız müxtəlif rəqslər yaratmışdır. "Cəngi", "Qəhrəmani", "Beşaçılan" və s. belə rəqslərdəndir.

"Cəngi" (№ 89) — döyüş meydanındakı hərəkətləri təsvir edən əsl cəngavərlik rəqsidir. Musiqi həcmi 2/4 olan "Cəngi" oyun havasından pəhləvanların yarışında, cıdır meydanında da geniş istifadə edilir. Bu rəqsi əsasən, zur-

naçılar dəstəsi ifa edir. Qılınc və qalxanlarla ifa olunan bu kütləvi rəqs qədim Azərbaycan rəqslərindəndir.

“Qaytağı” (№ 140) — böyük tarixə malik olan bu rəqs Qafqaz xalqlarının sevimli rəqslərindən olub onların məişətində özünə layiq yer tutmuşdur. Xalqımıza məxsus mübarizlik, cəsarət, cəngavərlik və s. “Qaytağı” rəqsində bütünlüklə öz əksini tapmışdır. Rəqsin ahəngi, ritmi Dağıstan ərazisindəki *“Ləzginka”* və *“Kabardin”* rəqsləri ilə oxşardır.

VI. Azərbaycanlılar öz adət-ənənələrinə sadıq qalaraq müxtəlif bayramları və el şənliklərini qeyd edir. Xalqımızın təntənə ilə qeyd etdiyi bayramlardan biri də Novruz bayramıdır. Bayrama qabaqcadan tədarük görülür. Hər bir evdə bayram şirniyyəti hazırlanır, xonça bəzədilir, yumurta boyadılır, səməni böyüdülmür. Bayram günü kəsülülər barışır, qonşular, qohumlar bir-birinin evinə bayram hədiyyələri aparırlar.

Ayı oynatmaq, xoruz döyüşdürmək, zər atmaq Novruz bayramına, xas oyunlardandır. Kəndirbazların və pəhləvanların xalq qarşısındakı çıxışları, at yarışları, zorxanalar və bir sıra başqa əyləncəli oyun tamaşaları bu el şənliyini daha da yadda qalan edir. Bu mərasimlə bağlı yaranmış rəqslər indi də xalq arasında çox sevilir. Məcmuəyə belə rəqslərdən 9-u daxildir: *“Səməni”* (№ 60), *“Kəndiri”* (№ 132), *“Cıdır”* (№ 113), *“Atlanma”* (№ 129), *“Zorxana/Cütçü”* (№ 130), *“Şalaxo”* (№ 47), *“Duy-duy”* (№ 123). Bu rəqslərdən bəziləri haqqında oxucularımıza qısa məlumat veririk.

“Zorxana” — güc sınaq yarışları üçün nəzərdə tutulmuş yer adıdır. Zorxanaya əsasən gənc igidlər, pəhləvanlar yığışar, bir-birinin qarşısında güclərini sınayar, öz məharətlərini, müxtəlif cür ağır çəkili əşyalarla hərəkətlərini nümayiş etdirərdilər. Hal-hazırda rəqs *“Cütçü”* kimi də adlanır.

“Şalaxo” — əyləncəli oyun tamaşadır. Kəndə ayı oynadanlar gələndə kiçikdən böyüyə kimi hamı bu tamaşaya baxmağa tələsərdilər. Ayı başını yerə qoyub tez-tez mayallaq vurur, iki ayağı üstə qalxıb fırlanardı. Tamaşa edənlər isə əl çalar, aranı daha da qızışdırardılar. Sonra yiyəsi ayının belinə şələni bağlayar və daşımağı əmr edərdi. Ayının şələ daşımağını görən tamaşaçılar bir ağızdan *“Ay şələküm - mayallaküm”* sözlərini deyərdilər. Şalaxo və ya şələxo sözlərinin mənası bu əhvalatla bağlıdır.

VII. Xalqımızın çox dəbdəbəli şəkildə keçirdiyi qədim adət-ənənəmizlə bağlı ən geniş yayılmış məişət mərasimlərindən biri də - toydur. Toy iki sevən gəncin yeni yaradacaqları müstəqil ailə təməlinin rəmzidir. Azərbaycan toylarında kiçikdən böyüyə kimi hamı rəqs edir. Hərə öz istədiyi rəqsi sifariş

edib oynayır. Lakin bəylə gəlinin şərəfinə elə rəqlər yaranmışdır ki, onların musiqisini eşidən hər kəs bilir ki, yaxınlıqda toydur. Belə rəqlərdən bəziləri məcmuəyə daxil edilmişdir: "Toy" (№ 27), "Vağzalı" (№ 32), "Yaylıq" (№ 63), "Gəlin havası" (№ 86).

"Yaylıq" — orta templi kişi rəqsidir. Qədimdə "Tapança" kimi adlanan bu rəqs sonralar "Yaylıq", hal-hazırda isə "Qoçəli" kimi şöhrət tapmışdır. Rəqsi əsasən masabəyi (tamada) oynayır. Toy şənliyini idarə etmək çox böyük məsuliyyət tələb etdiyindən bu vəzifə elə adama həvalə olunur ki, kiçikdən-böyüyə hamı ona hörmət etsin, onun sözündən çıxmasın. Çünki, bəzi toylarda oynamaq üstündə mübahisələr düşərdi. Keçmişdə masabəyi dava düşəcəyini görüb havaya silahdan güllə açardı, hamı sakitləşərdi. "Tapança" adı buradan götürülmüşdür. Sonrakı illərdə masabəyinin əlində silah yox, çubuq olardı. O səs-küy salanları çubuqla hədələyər, məclisdən çıxarardı. Toyda hamıdan seçilsin deyər masabəyinin qoluna qırmızı yaylıq bağlayardılar. Buna görə rəqsin adı "Yaylıq" idi. Rəqsə "Qoçəli" adı isə Bakı kəndlərində verilib ki, bu da qoçu ləqəbi ilə tanınan Əlinin adı ilə bağlıdır.

VIII. Azərbaycan oyun havaları içərisində insan adları ilə bağlı rəqlər çoxluq təşkil edir. Onlardan bəziləri rəqsi ifa edən rəqqasın və ya rəqqasənin adı ilə bağlıdır. Bir qisim rəqlər öz yaradıcılarının adlarını daşıyır. Digərləri isə rəqs müəlliflərinin oğlunun, qızının və ya nəvəsinin adlarını qəbul etmişdir. Aşağıda adları çəkilənlər belə rəqlərdəndir:

"Nəbat xanımı", "Dilşadı", "Bağdagülü", "Züleyxa", "Şəlalə", "Ulduz", "Xanımı", "Mirzəyi", "Hacıcan", "Xalabacı", "Zibəndə", "Sevinc", "Bəsti", "Balabəyi/Nilufəri", "Qorxmazı/Solmazı", "Əfruzə", "Qaryagdı", "Səlvəri", "Təhməzi", "Tamara", "Gülgəzi", "Balışı", "Sima", "Şamama", "Leyli pəri", "Musaxanı", "Ayşadı", "Mehribanı".

"Gülgəzi" (№ 116) — ən məşhur qadın rəqlərindəndir. Rəqsin musiqisini ney çalan naxçıvanlı Həsənəli 1904 - 1905-ci illərdə yaradıb. Gülgəz Həsənəlinin yoldaşının adıdır. Rəqsi də onun şərəfinə "Gülgəzi" adlandırılıb.

"Mirzəyi" (№ 56) — qədim rəqlərdəndir. Qarabağlı ney çalan Mirzə tərəfindən təqribən 1860 - 1870-ci illərdə yaradılıb.

"Əfruzə" (№ 94) — zurna havasıdır. Rəqsin yaradıcısı Əli Kərimovdur. Əfruzə nəvəsinin adıdır. Onun şərəfinə belə adlandırılmışdır.

"Tamara" (№ 112) — təqribən 1916 - 1917-ci illərdə Bakıda yaranmış rəqsdir. Onun adı toylarda xalq rəqlərimizi ifa edən məşhur salyanlı rəqqasə Tamaranın şərəfinə verilmişdir. Rəqs iki hissəlidir.

IX. Məzəli əhvalatlarla bağlı yaranan rəqslər bütün dövrlərdə həvəslə ifa olunmuşdur. Bu rəqslər bir növ xalqı əyləndirir, ağır günlərin unudulmasına qismən də olsa təsir göstərir. Bu rəqslərdən bəzilərini oxucularımıza təqdim edirik:

"Naz eləmə" (№ 4), "Kəsmə" (№ 5), "Naz-nazı" (№ 13), "Həngamə mey" (№ 143) "Qıtqılıda" (№ 24), "Lətifə" (№ 33), "Təpp elədi/Sürüşdüm-düşdüm" (№ 51), "Matanı" (№ 67), "Cığ-cığa" (№ 91), "Kim-kimə" (№ 100).

"Kəsmə" — ən qədim rəqslərdən biridir. Komik rəqslərdən sayılan "Kəsmə" əsasən kişilər tərəfindən oynanılır. Tez tempə malik olan bu rəqs üçün atılma, tullanma, sıçrama hərəkətləri səciyyəvidir. Rəqsin müəyyən bir yerində musiqi kəsilir, sonra yenidən davam edir. Rəqqas bu pauzada sağ ayağının diz hissəsini yerə toxundurur, sonra yenidən qalxaraq oyunu davam etdirir.

"Qıtqılıda" — rəqsin ritmini imitasiya edən səslərdən (tra-ta-ta-ta) ibarətdir. Rəqsdə ritmə uyğun tərzdə əl çalma sədaları altında bu və ya digər surəti təsvir edirlər. Onlardan biri utancaq, cəsarətsiz gəлиндir. Utana-utana rəqs edir. qorxa-qorxa yan-yörəsinə baxır ki, birdən qaynanası gəlir. Acıqlı və dəyingən qaynana gəlib çıxır. Gəlin dövrədəkilərin arasında gizlənir. Qaynana yəndəmsiz, ağır tərpənən komik hərəkətlərlə rəqs edir. Rəqsin ikinci adı "Sənəmi"dir.

"Naz eləmə" — çox qədim rəqslərdəndir. Əsasən, oğlanla qızın (duet) birgə rəqsidir. Şən əhval-ruhiyyəli bu rəqs sevgiyə həsr olunan məzəli rəqslərdəndir. Oğlan qıza aşiq olur. ürəyini açmaq üçün imkan gözləyir. Qız isə utanır, üzünü oğlandan gizlədir. Lakin oğlan imkan tapıb rübəndi qızın üzündən çəkib ürəyini ona açır.

Azərbaycan şifahi-professional musiqisinin aparıcı janrı olan — muğamlar xalq rəqslərimizlə sıx bağlıdır. Belə ki, bir sıra rəqslər muğam dəstgahlarında şobə və guşələr arasında rəng və ya diringi kimi işlədilir.

Məcmuədə verilmiş "Mərcanı", "Almazı", "Mixəyi", "Bəxtəvəri" rəqsləri rəng kimi, "Dilican", "Qafqazı", "Aşxabadı", "Dərvişi", "Dərbəndi" rəqsləri isə diringi kimi istifadə edilir.

Elə rəqslər də vardır ki, ayrı-ayrı dövrlərdə onlara söz, mətn əlavə olunaraq mahnı kimi ifa olunmuşdur. "Gülgəzi", "Kəsmə", "Şuşa" və "Dağıstan" rəqsləri belə havalardandır.

Muğam dəstgahlarında "dəraməd" kimi istifadə olunan xalq rəqslərimiz də vardır. "Şəlalə", "Həngamə mey", "Səlamı" bu rəqslərdəndir.

Umumiyyətlə, professional musiqidə xalq rəqslərimizin rolu çox böyükdür. Azərbaycan bəstəkarlarının demək olar ki, hamısı xalq musiqimizdən, rəqslərimizdən qidalanmışlar. İstər opera, balet musiqisində, simfonik əsərlərdə, incəsənətin digər sahələrində, kino-musiqisində rəqslərimizdən geniş istifadə edilir. **Üfrasiyab Bədəlbəyli** "Qız qalası" baletində "Şalaxo" rəqsindən istifadə etmişdir. "Arşın mal alan" kinofilminə "Yaqudu", "Onluq", "Mehman" filmlərində "Həvva gülü", "Yeddi oğul istədim" də "Zorxana" rəqs, "O olmasın, bu olsun" da "Mirzəyi", "Uzundərə", "Dərçini", "Əhməd hardadır" kinofilminə üzümçülər rəqs kimi verilmiş "Səməni" və bir çox başqa rəqslər dediklərimizin bariz təəcəssümüdür.

Azərbaycanda xalq rəqslərimizin toplanmasında və nota köçürülməsində bir çox dahi şəxsiyyətlərimizin əməyini qeyd etməliyik. **Səid Rüstəmovun** "Azərbaycan Rəqs Havaları" məcmuəsində 30 xalq rəqsinin not yazısı verilmişdir. Bu rəqslərin hamısı bizim oxuculara təqdim etdiyimiz məcmuəyə daxil edilmişdir. Lakin not yazılarında müxtəliflik var. Bu rəqslərin yenidən ifa olunub düzgün şəkildə yazılması işində köməyi olan musiqiçilərimizə öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Başqa bir böyük şəxsiyyətimiz **Bayram Hüseynli**dir. Uzun illər xalq rəqsləri ilə məşğul olan, bir sıra rəqs incilərimizin toplanmasına nail olan Bayram Hüseynli 1965 - 1966-cı illərdə "Azərbaycan Xalq Rəqsləri" adlı 2 dəfə çap etdirmişdir.

Azərbaycan yallılarının toplanmasında böyük xidmətkəri olan **Əhməd İsazadə** və **Nəriman Məmmədovun** adını çəkməyə bilmərik. Onların birgə əməyi nəticəsində 1975 və 1984-cü illərdə "Xalq mahnıları və oyun havaları" adlı iki kitab işıq üzü görmüşdür.

1 AZƏRBAYCAN
AZERBAIJAN

Allegretto

The musical score is written on ten staves. It begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The first staff includes a 3/2 measure and a forte (f) dynamic marking. The second staff features a first ending bracket. The third staff has a piano (p) dynamic marking. The fourth staff includes a downward-pointing star symbol. The fifth staff has a piano (p) dynamic marking. The sixth staff has a downward-pointing star symbol. The seventh staff has a downward-pointing star symbol. The eighth staff has a first ending bracket. The ninth staff has a piano (p) dynamic marking. The tenth staff has a piano (p) dynamic marking. The score is filled with various musical notations, including eighth and sixteenth notes, rests, and trills.

2 INNABI
INNABI

Allegretto

3

DILICAN
DILIJAN*Allegro*

A musical score for a piece titled "DILICAN DILIJAN". The tempo is marked "Allegro". The score is written on ten staves, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 6/8, with a 3/4 equivalent indicated in parentheses. The music features a variety of note values, including eighth and sixteenth notes, often beamed together. Trills are marked with "tr" above the notes. Dynamic markings include "p" (piano), "mf" (mezzo-forte), and "f" (forte). The score includes repeat signs and first/second endings. The first ending is marked with a "1" above the staff, and the second ending is marked with a "2" above the staff. The piece concludes with a double bar line.

Q: How to play faster?
How fast?

4

NAZ ELƏMƏ
NAZ ELEME

Allegro

Musical score for 'NAZ ELƏMƏ NAZ ELEME' in 6/8 time, marked *Allegro*. The score consists of five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. It contains a series of eighth and sixteenth notes, with a forte (*f*) dynamic marking. The second staff continues the melody with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The third staff features a piano (*p*) dynamic. The fourth staff returns to a forte (*f*) dynamic. The fifth staff concludes with a piano (*p*) dynamic. Trills (*tr*) are indicated above several notes throughout the piece.

5

KƏSMƏ
KESME

Allegro

Musical score for 'KƏSMƏ KESME' in 6/8 time, marked *Allegro*. The score consists of four staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. It contains a series of eighth and sixteenth notes, with a forte (*f*) dynamic marking. The second staff continues the melody with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The third staff features a piano (*p*) dynamic. The fourth staff returns to a forte (*f*) dynamic. Trills (*tr*) are indicated above several notes throughout the piece. A first ending bracket labeled '1' and a second ending bracket labeled '2' are present on the third staff.

“Naz cləmə” rəqsi, 1957-ci il
Solistlər: Xalq artistləri, Ümumdünya festivallarının
laureatları Əlibaba Abdullayev və Əminə Dilbazi

6.

ALTI NÖMRƏ
ALTI NOMRE*Allegro*

Musical score for the piece "ALTI NÖMRƏ / ALTI NOMRE". The score is written for a single melodic line in treble clef, featuring a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. The tempo is marked "Allegro". The score consists of 12 staves of music. It begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The melody is characterized by frequent trills, indicated by the "tr" symbol above various notes. The piece includes several first and second endings, marked with "1" and "2" above the staff lines. The dynamics vary throughout, including piano (*p*) and forte (*f*) markings. The score concludes with a final trill and a fermata.

7.

XANÇOBANI
KHANCHOBANI*Vivo*

The musical score is written on ten staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a time signature of 6/8. The music features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Trills (tr) are indicated above several notes. The second staff includes a dynamic marking of *f* (forte). The third staff continues the melodic line. The fourth staff features a series of trills. The fifth staff includes a dynamic marking of *f* and a trill. The sixth staff includes a dynamic marking of *mf* (mezzo-forte). The seventh staff includes a dynamic marking of *mf*. The eighth staff includes a dynamic marking of *f* and a trill. The ninth staff includes a dynamic marking of *f* and a trill. The tenth staff includes a dynamic marking of *f* and a trill.

8

QAFQAZI
GAFGAZI*Allegretto*

A musical score for a piece titled "QAFQAZI GAFGAZI". The score is written on ten staves of music, each beginning with a treble clef and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The first staff includes a time signature of 6/8, with 3/8 and 4/8 indicated below it. The tempo is marked "Allegretto". The score features various musical notations, including eighth and sixteenth notes, rests, and trills (marked with "tr"). Dynamic markings include "mf" (mezzo-forte), "f(p)" (forzando piano), "f" (forte), and "p" (piano). The music is characterized by frequent trills and slurs, suggesting a lively and intricate melody. The score is enclosed in a decorative border with ornate corner pieces.

9. TIFLİSİ
TIFLİSİ

Vivo

A musical score for a piece titled "Tiflisi Tiflisi" (No. 9). The tempo is marked "Vivo". The score is written on ten staves of music. The key signature has one flat (B-flat). The time signature is 6/8, with a 3/4 equivalent indicated in parentheses. The music features various musical notations including eighth and sixteenth notes, rests, and trills (marked with 'tr'). Dynamics include *f* (forte), *f(p)* (forzando piano), and *mf* (mezzo-forte). There are repeat signs and first/second endings marked with '1' and '2'. The score is framed by a decorative border with ornate corner pieces.

10.

TƏRƏKƏMƏ TEREKEME

Moderato

The musical score is written on ten staves. It begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Moderato'. The music consists of a single melodic line. It starts with a series of eighth notes, followed by a trill marked 'tr'. There are several other trills throughout the piece. A dynamic marking 'p' (piano) appears in the fourth measure. The score concludes with a double bar line and a repeat sign.

“Tərəkəmə” rəqsi.
Solist: Xalq artisti Üminə Dilbazi

11.

DARÇINI
DARCHINI*Allegretto*

Musical score for "DARÇINI DARCHINI" in 6/8 time, marked *Allegretto*. The score consists of five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The first measure is marked *f*. The second staff has a measure marked *f*. The third staff has a measure marked *p*. The fourth staff has a measure marked *mf (p)*. The fifth staff has a measure marked *mf (p)*. Trills (tr) are indicated above several notes throughout the piece.

12.

HEYVA GÜLÜ
HEIVA GULI*Moderato*

Musical score for "HEYVA GÜLÜ HEIVA GULI" in 6/8 time, marked *Moderato*. The score consists of four staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The first measure is marked *mf*. Trills (tr) are indicated above several notes throughout the piece.

13.

NAZ - NAZI
NAZ - NAZI

Sol
Gekungah

Allegretto

The musical score is written on ten staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The time signature is 6/8. The piece begins with a forte (*f*) dynamic. The first staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, including a trill marked with a 'tr' symbol. The second staff continues the melody with a crescendo leading to a fortissimo (*ff*) dynamic. The third staff starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and includes a trill. The fourth staff features a piano (*p*) dynamic. The fifth staff has a trill and a crescendo. The sixth staff continues with a trill. The seventh staff has a piano (*p*) dynamic. The eighth staff features a crescendo. The ninth staff has a piano (*p*) dynamic. The tenth staff concludes the piece with a final melodic phrase.

14.

ON DÖRDÜ
ON DORDU

Allegretto

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. Above the staff are five trill ornaments. The first measure of the first staff contains the dynamic marking *f*. The second staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff is one trill ornament. The first measure of the second staff contains the dynamic marking *mf (p)*. The third staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff is one trill ornament. The first measure of the third staff contains the dynamic marking *p*. The fourth staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff are three trill ornaments. The first measure of the fourth staff contains the dynamic marking *p*. The fifth staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff are two trill ornaments. The first measure of the fifth staff contains the dynamic marking *mf*. The sixth staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff are two trill ornaments. The first measure of the sixth staff contains the dynamic marking *p*. The seventh staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff are two trill ornaments. The first measure of the seventh staff contains the dynamic marking *p*. The eighth staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a 6/8 time signature. Above the staff are two trill ornaments. The first measure of the eighth staff contains the dynamic marking *p*. The score includes various musical notations such as notes, rests, beams, and slurs. There are also repeat signs and first/second endings marked with '1' and '2'.

15. LALØ
LALE

Allegretto

A musical score for a piece titled 'LALØ LALE', numbered 15. The tempo is marked 'Allegretto'. The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The first staff includes a time signature of 6/8. The music is composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together in groups. There are several trills marked with 'tr' and 'trb' throughout the piece. Dynamic markings include 'mf' (mezzo-forte) and 'p' (piano). The score concludes with a double bar line and repeat dots at the end of the tenth staff.

La Segah

Sol - Sur

16.

NABAT XANIM
NABAT KHANIM

Moderato

Musical score for NABAT XANIM NABAT KHANIM, Moderato. The score consists of five staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The music is written in a single melodic line. The second staff continues the melody. The third staff begins with a forte (f) dynamic marking. The fourth staff begins with a piano (p) dynamic marking. The fifth staff continues the melody. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and half notes, as well as trills (tr) and trills with a flat (tr b).

17.

NUXA / ŞƏKİ
NUKHA / SHEKI

Allegretto

Musical score for NUXA / ŞƏKİ NUKHA / SHEKI, Allegretto. The score consists of three staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The music is written in a single melodic line. The second staff continues the melody. The third staff continues the melody. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and half notes, as well as trills (tr) and trills with a flat (tr b).

18

BRILYANTI
BRILYANTI

Allegro

The musical score is written for a single melodic line on a grand staff (treble and bass clefs). It begins with a 6/8 time signature, which changes to 3/4 in the second system. The tempo is marked 'Allegro'. The score features several trills (marked 'tr') and a forte dynamic ('f'). There are two first/second endings. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

19. ÇERVON
CHERVON

Moderato

Musical score for ÇERVON CHERVON, Moderato. The score consists of five staves of music in 6/8 time, marked *mf*. The melody features various trills (tr) and slurs. The key signature has one flat (B-flat).

20. NAXÇIVANI
NAKHCHIVANI

Moderato

Musical score for NAXÇIVANI NAKHCHIVANI, Moderato. The score consists of four staves of music in 6/8 time, marked *mf* and *p*. The melody features various trills (tr) and slurs. The key signature has one flat (B-flat).

21.

QIZIL GÜL
GIZIL GUL

Allegro

A musical score for a piece titled "QIZIL GÜL GIZIL GUL". The tempo is marked "Allegro". The score consists of ten staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The music is written in a single melodic line. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and half notes, often beamed together. There are several trills marked with "tr" above the notes. Dynamic markings include a forte "f" on the first staff and a piano "p" on the fourth staff. The score is divided into sections by repeat signs. The overall style is characteristic of early 20th-century musical notation.

22 BƏNÖVŞƏ
BANOVSHA

Moderato

The musical score is written on 11 staves. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 6/8. The tempo is marked 'Moderato'. The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and trills (tr). Dynamics include forte (f), piano (p), and mezzo-forte (mf). The piece includes first and second endings. The notation is in a traditional style with some handwritten-style notes.

23.

YAQUTU
YAGUTU

Allegro

24.

QITQILIDA / SƏNƏMİ
GITGILIDA / SANAMI

Allegretto

25.

XURCUN
KHURJUN

Andante

26.

UZUNDƏRƏ
UZUNDERE

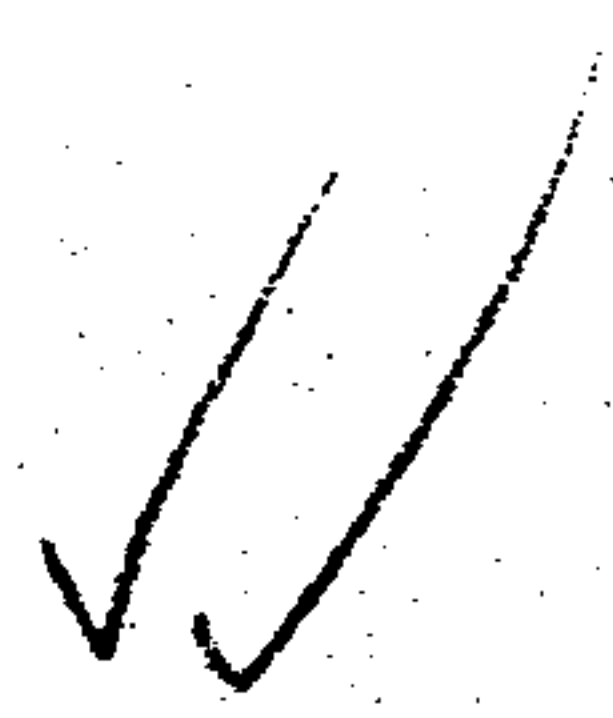
Çallırğa h

Moderato

27.

TOY
TOY

Do not

Vivo

A musical score for a piece titled 'TOY TOY', marked 'Vivo'. The score consists of ten staves of music in treble clef. The first staff begins with a 6/8 time signature and a key signature of one flat (B-flat). The music is written in a lively, rhythmic style, featuring many eighth and sixteenth notes, often beamed together. Trills are indicated by 'tr' above certain notes. A dynamic marking of 'f' (forte) appears below the first staff. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and repeat signs. The piece concludes with a double bar line and repeat dots at the end of the tenth staff.

28.

CEYRANI JEYRANI

Sol - 5ta

Moderato

A musical score for a piece titled "CEYRANI JEYRANI". The tempo is marked "Moderato". The score consists of ten staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The music is written in a style that appears to be a transcription of a traditional melody. The notation includes various note values, rests, and dynamic markings such as "mf" (mezzo-forte). There are also some handwritten annotations above the staves, including "Sol - 5ta" and several "tr" (trill) markings. The score is enclosed in a decorative border.

29. CÛT BACI
JUT BAJI

Allegretto

30.

ƏNZƏLİ
ANZALI ✓

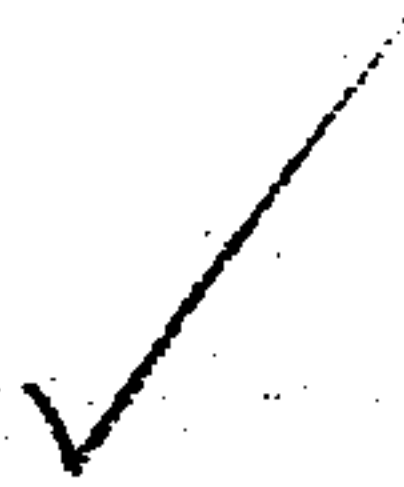
Allegretto

31.

NOVRUZGÜLÜ
NOVRUZGULI

Allegretto

32

VAGZALI
VAGZALI*Andantino*

tr b

tr b

tr b

tr b

1 2

f

tr b

tr

tr b

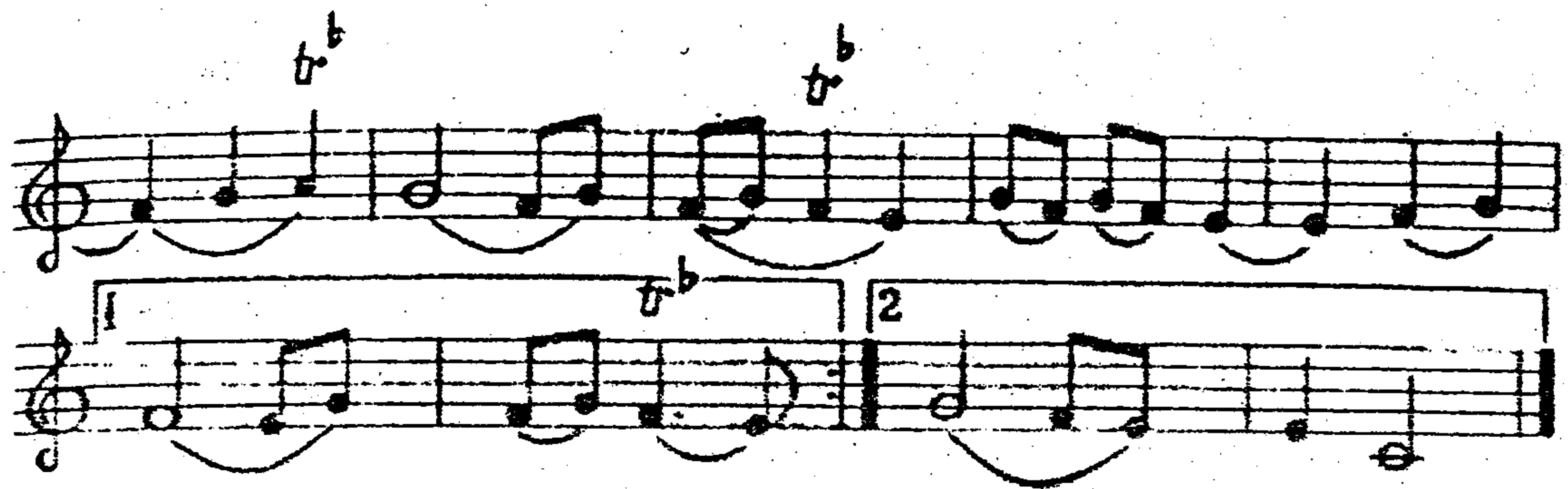
tr b

tr b

tr b

tr b

tr b

33. LƏTİFƏ
LATİFA

Moderato

34.

DİLŞADI
DİLŞADI*Allegretto*

mf

p

f

tr

tr.b

35. ŞAMAXI ŞHAMAKHI

Moderato

The musical score for "ŞAMAXI ŞHAMAKHI" is written in a single melodic line on ten staves. The tempo is marked "Moderato" and the time signature is 6/8. The key signature has one flat (B-flat). The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and quarter notes, often beamed together. Trills are indicated by "tr" and a "b" symbol. The score includes several first and second endings, marked with bracketed numbers "1" and "2". The piece concludes with a double bar line and a fermata over a whole note.

36. KOLXOZU
KOLKHOZU

Allegro

A musical score for a piece titled "Kolxozu Kolkhozu", numbered 36. The tempo is marked "Allegro". The score is written on 12 staves, each containing a single melodic line. The notation includes various musical symbols such as treble clefs, time signatures (5/8, 3/4, 4/4, 7/8), notes, rests, and dynamic markings like "p" (piano). There are also handwritten-style annotations above the staves, possibly indicating fingerings or breath marks, such as "tr", "trb", and "trb". The score is enclosed in a decorative border with a small emblem in the top left corner.

37. REYHANI
REYHANI

Antantino

The musical score is written on ten staves in 6/8 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The tempo is marked 'Antantino'. The first staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, including trills (tr) and a mezzo-forte (mf) dynamic. The second staff continues the melody with a forte (f) dynamic. The third staff features a more complex rhythmic pattern with eighth and sixteenth notes. The fourth staff shows a continuation of the melody with a trill (tr) and a B-flat. The fifth staff has a trill (tr) and a B-flat. The sixth staff includes a trill (tr) and a B-flat. The seventh staff has a trill (tr) and a B-flat. The eighth staff features a trill (tr) and a B-flat. The ninth staff has a trill (tr) and a B-flat. The tenth staff concludes the piece with a final cadence, marked with a double bar line and a repeat sign.

38. BAĞDAGÜLÜ BAGDAGULI

Moderato

mf *f(p)* *mf(p)*

tr *tr*

39. ZÜLEYXA ZULEYKHA

Gahargah

Antantino

mf *p* *f*

tr *trb* *tr*

1 2

40. ŞAĞANI / ŞAMPANI
SHAGANI / SHAMPANI

Allegro

41.

SƏLALƏ
SHELALƏ*Andante*

A musical score for a piece titled 'SƏLALƏ SHELALƏ'. The tempo is marked 'Andante'. The score consists of ten staves of music, all in treble clef and 3/4 time. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and slurs. There are two first and second endings marked with '1' and '2' on the third and fifth staves. Trill ornaments, indicated by a 'tr' symbol, are placed above several notes throughout the piece. The score concludes with a double bar line and repeat dots on the tenth staff.

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes treble clefs, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a common time signature (C). The music features various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings such as *tr* (trill), *trb* (trill-bow), and *f* (forte). The score is divided into sections by repeat signs and includes first and second endings at the bottom. The notation is written in a fluid, handwritten style.

42

ALMA GÜLÜ
ALMA GULI*Moderato*

mf *tr* *tr* *tr*
p *tr*
mf *tr* *tr* *tr*
f(p)

43

ULDUZ
ULDUZ*Moderato*

f *tr* *tr* *tr* *tr*
tr *tr* *tr*
tr *tr* *tr*
p

44.

MİRVARİ / ÇATDADIM
MIRVARI / CHATDADIM

Allegro

45.

ÆSGÖRANI
ASGERANI

Allegretto

tr.b

tr.b

tr.b

tr

tr

tr

tr.b

tr.b

tr.b

tr.b

tr.b

tr.b

tr

tr.b

tr

tr.b

tr

tr.b

tr

✓ 46. KEÇİMƏMƏSİ
KECHIMEMESİ

Vivo

A handwritten musical score consisting of 12 staves. The notation is in treble clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The music features a variety of note values, including eighth, quarter, and half notes, as well as rests. Many notes are beamed together in groups, often with slurs above them. Trills are indicated by the letter 'tr' above specific notes. Dynamic markings include 'p' (piano) and 'f' (forte). The score is written in a fluid, handwritten style with some ink bleed-through visible from the reverse side of the paper.

47. ŞALAXO
SHALAKHO

Allegro

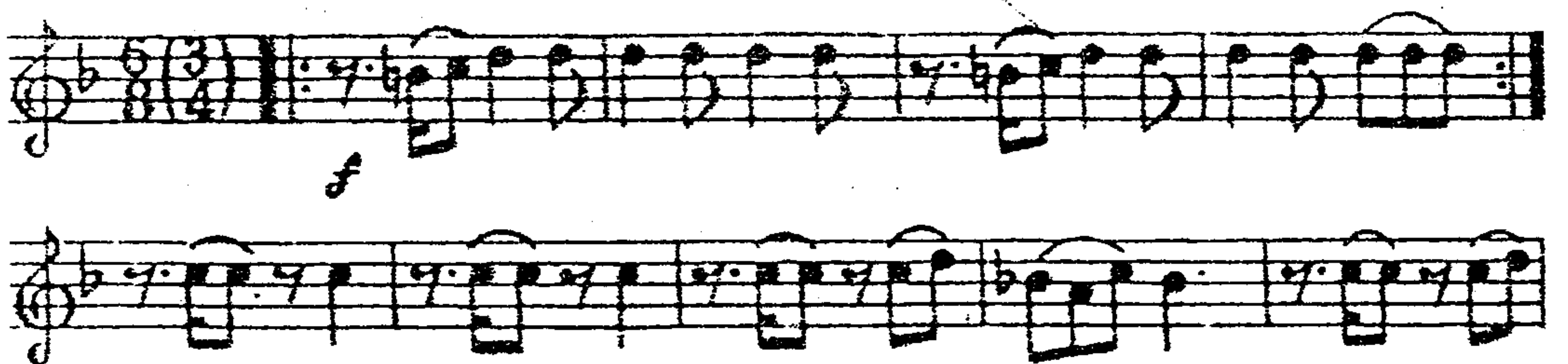
The musical score is written on ten staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The time signature is 6/8, indicated by a '6' over an '8' in parentheses. The piece begins with a mezzo-forte (mf) dynamic. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and slurs. Trills are marked with 'tr' and trills with a flat with 'trb'. The score features several repeat signs and a double bar line. The piece concludes with a final double bar line and a repeat sign.

48

CIĞATAYI JIGATAYI

Allegro

49. XANIMI KHANIMI

Moderato

50. EY NUR EY NUR

Moderato

Vivo

II

51. NARINC
NARINJ

Allegro

A musical score for a piece titled "51. NARINC NARINJ". The tempo is marked "Allegro". The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef and a 6/8 time signature. The music is in a key with one flat (B-flat major or D minor). The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings such as *f* (forte), *mf* (mezzo-forte), and *tr* (trill). There are also trill ornaments (trills) indicated by a stylized 'tr' symbol. The score is framed by a decorative border.

52

TAPP ELƏDİ / SÜRÜŞDÜM - DÜŞDÜM
TAPP ELEDİ / SURUŞHDUM - DUSHHDUM

Moderato

53.

QAZAĞI (I variant)
GAZAGI (I variant)

Moderato

54. QAZAĞI (II variant).
GAZAGI (II variant)

Allegro

“Qazağı” rəqsi
Solist: Xalq artisti Böyükəğa Məmmədov

55. SEVINČ
SEVINJ

Allegro

The musical score is written on ten staves in G major (one sharp) and 6/8 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 6/8 time signature. The first measure is marked with a forte 'f' dynamic. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together. The second staff continues the melody. The third staff features a repeat sign with first and second endings. The fourth staff includes a trill 'tr' marking. The fifth staff has a first ending bracket. The sixth staff begins with a piano 'p' dynamic and includes trill markings. The seventh staff continues the piano section. The eighth staff features a repeat sign. The ninth staff continues the melody. The tenth staff concludes the piece with a piano 'p' dynamic and a repeat sign.

56. QƏŞƏNGİ
GASHANGI

Moderato

56. QƏŞƏNGİ
GASHANGI

Moderato

mf tr b tr b

tr b tr b tr b tr b

tr b tr b p tr b tr b

tr b tr b tr b tr b

f

57. BAKI
BAKI

Vivo

57. BAKI
BAKI

Vivo

f tr tr

tr tr tr b

tr

tr b

58.

MIRZƏYİ
MIRZƏYİ

Andantino

“Mirzəyi” rəqsi
Solist: Xalq artisti Əminə Dilbazi

59.

ÇOBANLAR
CHOBANLAR

Allegro

Pine.

“Çobanlar” rəqsi
Azərbaycan Dövlət mahnı və rəqs ansamblı

61. HACICAN
HAJIAN

Allegretto

62. SƏMƏNİ
SEMƏNİ

Moderato

63. MƏSMƏYİ
MESMEYİ

Moderato

64. SABIRABADI
SABIRABADI

Allegretto

65. YAYLIQ / QOÇƏLİ
YAYLIG / GOCHALI

Moderato

66.

XALABACI
KHALABAJI

Allegretto

67. DƏRBƏNDİ
DARBANDI

Moderato

The musical score is written on nine staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 6/8 time signature. The music is composed of eighth and sixteenth notes, often beamed together. Dynamic markings include *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte). The score includes repeat signs and first/second endings. The final staff concludes with a double bar line and repeat signs.

68.

NƏLBƏKİ NALBAKİ

Allegretto

69.

AŞXABADI ASHKHABADI

: şahargah

Allegretto

“Nəlbəki” rəqsi
Azərbaycan Dövlət mahnı və rəqs ansamblı

70. MATANI
MATANI

Moderato

71 ALÇA GÜLÜ
ALCHA GULI

Moderato

mf (p)

f (p)

72 ZİBƏNDƏ
ZİBANDA

Allegretto

73.

ŞƏRUR SHARUR

Moderato

74. YASƏMƏNİ
YASEMENİ

Moderato

75. TURACI
TURAJI

Andantino

A handwritten musical score consisting of 12 staves. The notation is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and half notes, often beamed together. Trills are indicated by the letter 'tr' above notes on several staves. Slurs are used to group notes across measures. There are also some double bar lines and repeat signs. The handwriting is in black ink on aged paper.

“Turacı” rəqsi 12 mart 1979-cu il
Solist: Xalq artisti Əminə Dilbazi

76. DƏR VİŞİ
DAR VİSHI

Moderato

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time, featuring a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked *Moderato*. The score consists of 12 staves of music. It begins with a repeat sign and a first ending bracket. The first staff includes a forte (*f*) dynamic marking and a trill (*tr*). The second staff continues the melodic line. The third staff features a first ending bracket. The fourth staff includes a second ending bracket. The fifth staff features a forte (*f*) dynamic marking and several trills (*tr*). The sixth staff includes a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking and trills (*tr*). The seventh staff includes a piano (*p*) dynamic marking and trills (*tr*). The eighth staff includes a first ending bracket and a second ending bracket. The ninth staff includes a piano (*p*) dynamic marking and trills (*tr*). The tenth staff includes a trill (*tr*). The eleventh staff includes a trill (*tr*). The twelfth staff includes a trill (*tr*). The score concludes with a final note.

77. QUSAR - ÇAY
GUSAR - CHAY

Moderato

78

BƏSTİ
BESTİ*Allegro*

79.

KINTOVARI
KINTOVARI*Allegro*

83. NOVRUZU
NOVRUZU

Gallargah

Moderato

81.

Allegretto

Handwritten musical score for a piece titled "Allegretto". The music is written on a single staff in 6/8 time. The key signature has one flat (B-flat). The score includes various musical notations such as eighth and sixteenth notes, rests, and ornaments (trills and mordents). Dynamics include *f* (forte), *p* (piano), and *f* (forte). The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

82

Allegretto

Handwritten musical score for three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. The music consists of eighth and sixteenth notes, some beamed together. There are dynamic markings 'mf' and 'f' (written as 't' with a flat) and phrasing slurs. The second and third staves continue the melody with similar notation and dynamics. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

83. ÇANAX QALA
CHANAKH GALA

Moderato

84.

MƏHƏRRƏMKƏND MAHARRAMKEND

Allegro

Musical score for piece 84, Məhərrəmkənd Maharramkənd. The score consists of six staves of music in 6/8 time. It features various musical notations including eighth notes, quarter notes, and rests, with dynamic markings like 'f' and 'p'.

85.

QARS GARS

Allegro

Musical score for piece 85, Qars Gars. The score consists of three staves of music in 6/8 time. It features various musical notations including eighth notes, quarter notes, and rests, with dynamic markings like 'f' and 'p'.

tr^b tr^b p

tr^b f tr^b tr

tr^b tr

⌘ Fine.

86. MƏRCANI
MARJANI

Allegretto

mf tr^b tr^b tr

tr^b tr^b tr^b

f tr tr^b

mf tr^b tr tr^b

87. GƏLİN HAVASI
GELIN HAVASI

Andante

88. AZƏRBAYCAN QIZI
AZERBAIJAN GIZI

Allegretto

89. KÖMÜRTƏPƏ
KOMURTEPE

Moderato

CONGI
JANGI

[illegible]

91. ÇAY DƏRƏSİ CHAY DERESI

Moderato

92

CİĞ - CİĞA
JİG - JİGA

Andantino

93

QORXMAZI / SOLMAZI
GORKHMAZI / SOLMAZI

Andantino

94. MUĞAN BULAĞI
MUGAN BULAGI

95. ƏFRUZƏ
AFRUZA

Allegretto

96. QARYAĞDI
GARYAGDI

Allegro

97. SØLVØRİ
SELVERİ

Allegro

98.

ŞUŞA SHUSHA

Allegro.

99.

GÜL DƏSTƏSİ GUL DESTESI

Andante

100. MÜŞGÜ
MUSHKU

Moderato

101. KİM-KİMƏ
KİM-KİMA

Allegretto

102. YÜZ BİRİ
YUZ BİRİ

Moderato

Gahargah

103. PAMBIĞI
PAMBIĞI

Moderato

104. ÇƏHRAYI
CHAHRAYI

Moderato

105. BEŞAÇILAN
BESHACHILAN

Vivo

f

tr

tr

trb

trb

trb

tr

tr

tr

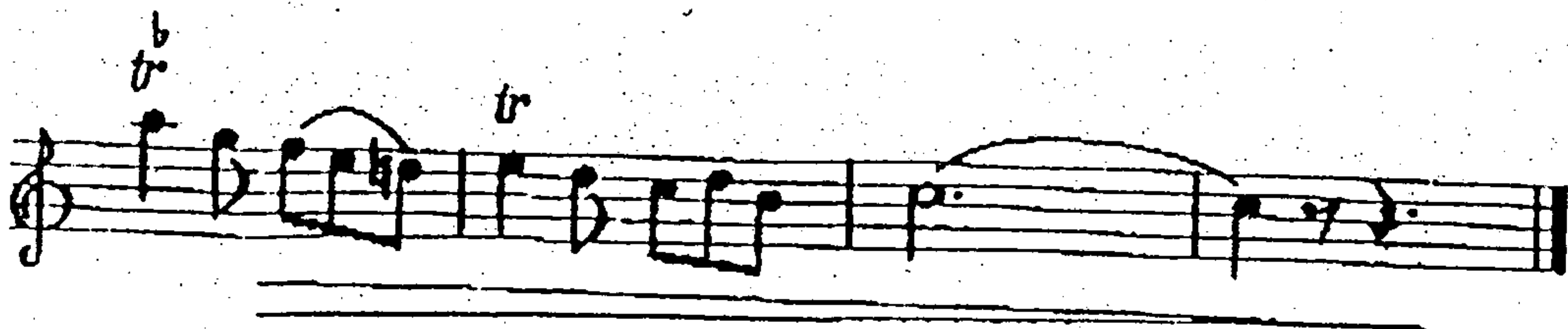
tr

tr

tr

trb

f

106. ТӘНМӘЗІ
ТАНМАЗИ

Allegro

107. NARINCI
NARINJI

Allegro

108. BƏXTƏVƏRİ
BAKHTAVARI

Allegro

A handwritten musical score for the song "The Rose Tree". The score is written on five staves, each with a treble clef. The music is in 2/4 time, indicated by the two dots on the first staff. The key signature is one flat (B-flat), indicated by a flat symbol on the first staff. The melody is written in a simple, folk-like style, using eighth and quarter notes. The lyrics "The Rose Tree" are written below the first staff. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings like "p" (piano) and "mf" (mezzo-forte). The handwriting is in ink on aged paper.

109. DAĞISTAN
DAGISTAN

Allegro

The image displays a musical score for a piece titled "Allegro". The score is written on six staves, each beginning with a treble clef. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 6/8. The first staff includes a repeat sign and a key signature change to two flats (B-flat and E-flat). The music features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Dynamic markings such as *mf(p)* and *tr* are present. The score includes first and second endings, indicated by "1" and "2" above the staves. The notation is clear and professional, typical of a printed musical score.

110. CİDIR JİDIR

Moderato

mf

tr

tr

111. PİŞRO PİŞRO

Moderato

mf

mf

p

f

mf(p)

tr

tr

tr

tr

112

ÇOBANI
CHOBANI*Allegro*

tr f tr

tr tr

mf tr tr

p tr tr

tr tr tr

1 2

p tr tr

f

113. ÇİRAQ QALA (I variant)
CHIRAG GALA (I variant)

Allegretto

“Çobani” rəqsi
Solist: Xalq artisti Böyükağa Məmmədov

114. ÇİRAQ QALA (II variant)
CHIRAG GALA (II variant)

Moderato

Musical score for ÇİRAQ QALA (II variant) in 6/8 time, key of B-flat major. The score consists of six staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats, and a 6/8 time signature. It features a series of eighth and sixteenth notes, with a trill (tr) on the fifth measure. The second staff continues the melody with a mezzo-forte (mf) dynamic. The third staff includes a piano (p) dynamic. The fourth staff features a mezzo-forte (mf) dynamic and a trill. The fifth staff has a trill. The sixth staff concludes the piece with a trill. The score is marked with various dynamics (p, mf) and trills (tr).

115. TAMARA
TAMARA

Moderato

Musical score for TAMARA in 6/8 time, key of B-flat major. The score consists of three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats, and a 6/8 time signature. It features a series of eighth and sixteenth notes, with a mezzo-forte (mf) dynamic. The second staff continues the melody with a mezzo-forte (mf) dynamic. The third staff concludes the piece with a forte (f) dynamic. The score is marked with various dynamics (mf, f) and trills (tr).

tr mf

tr

tr

tr f(p)

II

Allegro

tr mf

tr p

tr p

f

tr p

tr p

1 2

(71 + 92 + 120) vocaliz

116. BAĞDADURU
BAGDADURU

Allegro

The musical score is written on ten staves in a single system. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 6/8. The notation includes various musical symbols such as treble clefs, key signatures, time signatures, and dynamic markings like *tr* (trill), *trb* (trill-bow), *f* (forte), and *af* (a fortissimo). The score features a variety of note values, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are several repeat signs and first/second endings indicated by numbers 1 and 2. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

باغایردیم افروز

117. GÜLGÖZİ
GULGAZI

Allegretto

118. BALIŞI
BALIŞEH

Allegretto

119. SIMA
SIMA

Allegretto

120. SARI BAŞLIQ
SARI BASHLIG

Moderato

The musical score is written on ten staves in a single system. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 8/8. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings. Trills are indicated by 'tr' above notes. The score concludes with a double bar line and repeat dots. The piece is marked 'Moderato'.

p

mf

tr

tr

tr

f(p)

tr

tr

tr

f

p

121. AĞIRLAMA
AĞIRLAMA

Moderato

I

Musical score for the Moderato section, marked I. The score consists of six staves of music in 3/4 time, featuring a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked Moderato. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings (mf, p, trb). The first staff begins with a repeat sign and a key signature change to one sharp. The second staff has a trb marking. The third staff has a p marking. The fourth staff has a trb marking. The fifth staff has a trb marking. The sixth staff has a trb marking.

II

Allegro

Musical score for the Allegro section, marked II. The score consists of three staves of music in 3/4 time, featuring a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked Allegro. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings (f, trb). The first staff has a f marking. The second staff has a trb marking. The third staff has a trb marking.

122. TACIRI
TAJIRI

Allegretto

123

DUY - DUY
DUY - DUY*Moderato*

A musical score for a piece titled "DUY - DUY". The score is written for a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. The tempo is marked "Moderato". The score consists of 12 measures, grouped into four systems of three measures each. The first measure of the first system is marked with a repeat sign and a dynamic of *mf*. The second measure of the first system is marked with a dynamic of *f(p)*. The score features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. Trills are indicated by the letter "tr" above certain notes. The score concludes with a repeat sign in the final measure.

124. ŞAMAMA
SHAMAMA

Allegretto

125. MARALI
MARALI

Moderato

11 staves of musical notation in 6/8 time, featuring various note values, rests, and dynamic markings (f, mf, p). The key signature changes from one flat to two flats and back to one flat.

126. QƏDİM SƏSƏNGİ
GADIM SHASHANGI

Allegro

A musical score for a piece titled "QƏDİM SƏSƏNGİ GADIM SHASHANGI", numbered 126. The tempo is marked "Allegro". The score is written on ten staves, each beginning with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The music is characterized by frequent trills, indicated by the "tr" symbol above various notes. The notation includes eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests. There are several dynamic markings, including "p" (piano) and "f" (forte), and some phrasing slurs. The piece concludes with a double bar line on the final staff.

127. ÜÇ BARMAQ UCH BARMAG

Moderato

128. ƏNDİCAN ANDIJAN

qahar gah

Moderato

129. ATLANMA
ATLANMA

Moderato

130.

ZORXANA / CŪTÇŪ

ZORXANA / JUTCHU

Allegro

“Zorxana” rəqsi
Şəki rəqs ansambli

131. OVŞARI
OVŞARI

Allegretto

The musical score consists of ten staves of music in 8/8 time, written in a key with one flat (B-flat). The tempo is marked *Allegretto*. The score includes various musical notations such as trills (tr), slurs, and repeat signs. Dynamic markings include *mf(p)* (mezzo-forte piano), *f* (forte), and *p* (piano). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

132. KƏNDİRİ
KANDIRI

Allegro

6/8 (3/4)

f *tr* *tr* *tr* *tr*

tr *tr* *tr* *tr* *tr* *tr*

tr *tr* *tr* *tr* *tr* *tr*

tr *tr* *tr* *tr* *tr* *tr*

tr *tr* *tr* *tr* *tr* *tr*

tr *tr* *tr* *tr* *tr* *tr*

f *p* *f* *p* *f* *p*

1 2

133. ALMAZI
ALMAZI

Allegretto

6/8 (3/4)

f

tr *tr* *tr*

mf(p)

134. PƏHLƏVANI
PEHLAVANI

Moderato

135. MƏXMƏRİ
MAKHMARI

Allegretto

136. DAĞ ÇİÇƏYİ
DAG CHICHEYI

Moderato

tr tr tr tr

f

1 2

mf

tr tr tr 2

f(p)

f(p)

p

mf

1 2

Vivo II

mf

tr

A handwritten musical score on ten staves, all in treble clef and featuring a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The notation includes various musical symbols such as notes, rests, slurs, and dynamic markings. The first staff begins with a double bar line and a repeat sign, followed by a first ending bracket labeled '1'. The second staff starts with a second ending bracket labeled '2'. The score includes several dynamic markings: *f*(*p*) on the first staff, *f* on the third staff, *p* on the fifth staff, and *mf*(*p*) on the eighth staff. The notation is dense, with many beamed notes and slurs, suggesting a complex melodic line. The handwriting is clear but shows signs of being a working draft or a personal manuscript.

137. DURNA
DURNA

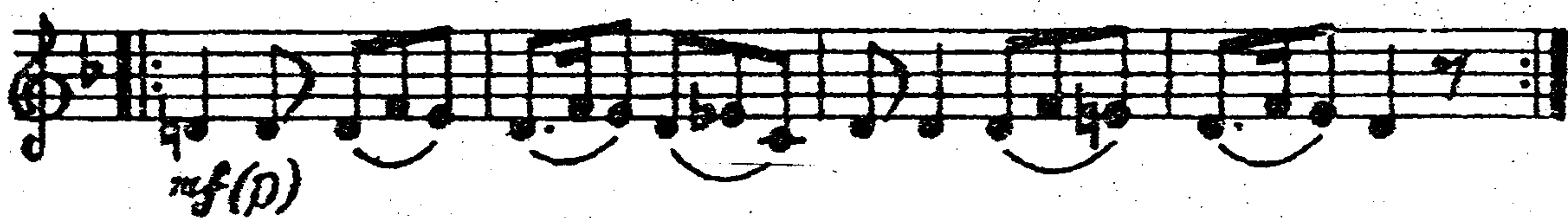
Andante

A musical score for a piece titled "137. DURNA DURNA" in the tempo of "Andante". The score is written on ten staves, each containing a single melodic line. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 6/8. The notation includes various musical symbols such as eighth notes, quarter notes, and half notes, often grouped with beams. There are several trills marked with a "tr" symbol, notably on the first staff and the eighth staff. Dynamic markings include a piano "p" on the first staff and a mezzo-forte "mf" on the eighth staff. The score is framed by a decorative border on the right and bottom, with a small decorative element in the top right corner.

138.

QƏHRƏMANI
GAHRAMANI*Allegro*

Musical score for 'QƏHRƏMANI GAHRAMANI' in 5/8 time, marked *Allegro*. The score consists of 12 staves of music. The first staff begins with a forte (*f*) dynamic and features several trills (*tr*). The second staff continues with trills and a crescendo hairpin. The third staff includes a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. The fourth staff has a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking and a piano (*p*) dynamic marking. The fifth staff has a piano (*p*) dynamic marking. The sixth staff has a piano (*p*) dynamic marking. The seventh staff has a piano (*p*) dynamic marking. The eighth staff has a piano (*p*) dynamic marking. The ninth staff has a piano (*p*) dynamic marking. The tenth staff has a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. The eleventh staff has a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. The twelfth staff has a mezzo-forte (*mf*) dynamic marking. The score includes various musical notations such as trills, slurs, and dynamic markings.

139. LEYLI PƏRİ
LEYLI PERI

Allegro

140. QAYTAGI
GAYTAGI

Allegro

Musical score for 'QAYTAGI GAYTAGI' in 6/8 (3/4) time, key of B-flat major. The score consists of 11 staves of music. It begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and includes several trills (*tr*). The tempo is marked *Allegro*. The score features various musical notations including eighth and sixteenth notes, rests, and repeat signs. Dynamics include *mf* and *f* (forte). The piece concludes with a forte (*f*) dynamic.

“Qaytağı” rəqsi

**Solistlər: Əməkdar artist Əliəkrəm Aslanov,
Əhmədağa Məmmədov və Nadir Məmmədov**

141. ÇƏMƏNİ
CHAMANI

Moderato

142. KÖÇƏRİ
KOCHARI

Moderato

I

II

143. HƏNGAMƏ MEY HENGAMA MEY

Andantino

144. SƏLAMİ
SALAMI

Andante

145. ZŪMRŪDŪ
ZUMRUDU

Allegretto

146. TENZORƏ
TANZARA

Moderato

I

II

Allegro

Musical score for the 'Allegro' section, measures 145-148. The music is written on four staves in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The first staff begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The notation includes eighth and sixteenth notes, often beamed together, and various trills marked with 'tr'. A trill-bow (tr^b) is indicated on the first staff. The section concludes with a double bar line.

147. MUSAXANI
MUSAKHANI

Moderato

Musical score for the 'Moderato' section, measures 149-154. The music is written on six staves in treble clef with a key signature of one flat (Bb). The first staff begins with a forte (*f*) dynamic. The notation features a variety of note values, including eighth and sixteenth notes, and rests. Trills are frequently used and marked with 'tr'. The section ends with a double bar line.

148. AYSADI
AYSHADI

Moderato

149. MEHRIBANI
MEHRIBANI

Allegretto

150. DƏHNƏ
DAHNA

Moderato

“Dəhnə” yallısı

N.Nərimanov adına Azərbaycan Dövlət Tibb
Universitetinin “Çinar” xalq rəqs ansamblı

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	3
Azərbaycan xalq rəqslərinin inkişafı tarixindən	8
Azərbaycan xalq rəqslərinin adlarının yaranması haqqında	10
1. Azərbaycan	19
2. İnnabı	20
3. Dilican	21
4. Naz eləmə	22
5. Kəsmə	22
6. Altı nömrə	24
7. Xançobanı	25
8. Qafqazı	26
9. Tiflisi	27
10. Tərəkəmə	28
11. Darçını	30
12. Heyva gülü	30
13. Naz - nazi	31
14. On dördü	32
15. Lalə	33
16. Nəbat xanım	34
17. Nuxa / Şəki	34
18. Brilyantı	35
19. Çervon	36
20. Naxçıvanı	36
21. Qızıl gül	37
22. Bənövşə	38
23. Yaqutu	39
24. Qıtqılıda / Sənəmi	40
25. Xurcun	40
26. Uzun dərə	41
27. Toy	42
28. Ceyranı	43
29. Cüt bacı	44
30. Ənzəli	44
31. Novruzgülü	45
32. Vağzalı	46

33. Lətifə	47
34. Dilsadı	48
35. Şamaxı	49
36. Kolxozu	50
37. Reyhanı	51
38. Bağdagülü	52
39. Züleyxa	52
40. Şağani / Şampanı	53
41. Şəlalə	54
42. Alma gülü	56
43. Ulduz	56
44. Mirvari / Çatdadam	57
45. Əsgəranı	58
46. Keçiməməsi	59
47. Şalaxo	61
48. Cığatayı	62
49. Xanımı	64
50. Ey nuf	64
51. Narınc	66
52. Tapp elədi / Sürüşdüm-düşdüm	67
53. Qazağı (I variant)	67
54. Qazağı (II variant)	68
55. Sevinc	70
56. Qəşəngi	71
57. Baki	71
58. Mirzəyi	72
59. Çobanlar	74
60. Onluq / Süleymanı	76
61. Hacıcanı	77
62. Səməni	77
63. Məsməyi	78
64. Sabirabadı	79
65. Yaylıq / Qocəli	79
66. Xalabacı	80
67. Dərbəndi	81
68. Nəlbəki	82
69. Aşxabadı	82
70. Matanı	84
71. Alça gülü	85
72. Zibəndə	85

73. Şərur	86
74. Yasəmən	87
75. Turacı	87
76. Dərvişi	90
77. Qusar - çay	91
78. Bəsti	92
79. Kintovarı	92
80. Novruzu <i>Sol - Çaharq. a. h.</i>	93
81. Mixəyi / Ciran - ciran	94
82. Balabəyi / Nilufəri	94
83. Çanax qala	95
84. Məhərrəmkənd	96
85. Qars	96
86. Mərcanı	97
87. Gəlin havası	98
88. Azərbaycan qızı	98
89. Kömürtəpə	99
90. Cəngi	100
91. Çay dərəsi	101
92. Cığ - cığa	102
93. Qorxmazı / Solmazı	102
94. Muğan bulağı	103
95. Əfruzə	104
96. Qaryagdı	104
97. Səlvəri	105
98. Şuşa	106
99. Gül dəstəsi	106
100. Müşkü	107
101. Kim - kimə	108
102. Yüz biri <i>Sol - Çaharq. a. h.</i>	108
103. Pambığı	109
104. Çəhrayı	109
105. Beşaçılan	110
106. Təhməzi	111
107. Narıncı	112
108. Bəxtəvəri	112
109. Dağıstan	113
110. Cıdır	114
111. Pişro	114
112. Çobanı	115

113. Çıraq qala (I variant)	116
114. Çıraq qala (II variant)	118
115. Tamara	118
116. Bağdadura	120
117. Gülgözi	121
118. Balışı	121
119. Sima	122
120. Sarı başlıq	123
121. Ağır lama	124
122. Taciri	125
123. Duy - duy	126
124. Şamama	127
125. Maralı	128
126. Qədim şəşəngi	129
127. Üç barmaq	130
28. Əndican <i>Sol - Cahangir a.h.</i>	130
29. Atlanma	131
30. Zorxana / Cütçü	132
31. Ovşarı	134
32. Kəndiri	135
33. Almazı	135
34. Pəhləvani	136
35. Məxmeri	137
36. Dağ çiçəyi	137
37. Durna	140
38. Qəhrəmani	141
39. Leyli pəri	142
40. Qaytağı	143
41. Çəmənı	146
42. Köçəri	146
43. Həngamə mey	147
44. Səlamı	148
45. Zümrüdü	148
46. Tənzərə	149
47. Musaxanı	150
48. Aysadı	151
49. Mehribanı	152
50. Dəhnə	152
Mündəricat	154

Rauf Bəhmənli
(*Bəhmənli Rauf Bəhram oğlu*)
AZƏRBAYCAN XALQ RƏQSLƏRİ
Bakı, "ADİLOĞLU" nəşriyyatı - 2002, 158 səh.

Kompüter tərtibatçısı:	Ceyhun ABİŞLİ
Yığıcı:	Xalidə ƏSGƏROVA
Dizayn:	Azər HƏSƏNOV

Yığılmağa verilmişdir	19.06.2002
Çapa imzalanmışdır	26.07.2002
Kağız formatı	70x90-1/8
Hesab-nəşriyyat həcmi	19,7 ç.v.
Sayı	100 nüsxə
sifariş	199
Qiyməti müqavilə ilə	

Kitab "ADİLOĞLU" MMC-nin mətbəəsində
hazır diapozitivlərdən istifadə olunmaqla
offset üsulu ilə çap edilmişdir.

Ünvan: Bakı şəh., S.Vurğun, 34 (D.Əliyeva 211)
Tel., 98-68-25

RAUF BƏHRAM oğlu BƏHMƏNLİ

1989-cu ildən 1996-cı ilədək
Bakı Musiqi Akademiyasında
Folklor Çalğı Alətləri fakültəsində
təhsil almışdır.